

Ritmikai képességfejlesztés

Dévai Adrienn

2023. szeptember 13.

Képességfejlesztés helye a tanítás folyamatában:

1. Képzetkialakítás (előkészítés)

- Új ritmus tartalmazó dalok éneklése, tanítása (ritmustapssal együtt, ritmuselvonással is)

2. Új ismeret átadása (új ritmikai elem megtanítása = tudatosítása. Ismeretnyújtás.)

3. Képességfejlesztés (gyakorlás)

- Egyre nehezedő fokozatban: felismerés (kottából, hallás után),
lejegyzés,
reprodukció.
Automatizmus kialakítása = készség

Képességfejlesztés

Képességfejlesztés során a következő területek közötti kapcsolatot erősítjük:

H (hang, hangzás)

Pl. tapssal, kopogással, ritmushangszerrel

N (név)

Ritmus gyakorlóneveivel (tá, ti-ti, szin-kó-pa stb.)

J (jel, jelölés)

Pálcikaritmus (füzetben, kottában), nyomtatott ritmusjelölések

Felismerés/felismertetés (H-N)

○ Előkészítése (H-H, N-N):

○ H-H: utánzás, visszhang v. „papagáj”, „ping-pong” vagy staféta, bújtatás, csendjáték, hangszín hangzócserével

○ N-N: H-H-gal azonos játékok, ritmusnevekkel.

pl.: tanítói ritmustaps, ritmusnevekkel – gyerekek ritmusnevekkel visszhangozzák

TANÍTÓ MINDIG ÜSSE A MÉRŐT! (lábával dobbatva)

Felismerés/felismertetés (H-N)

○ Felismerés/felismertetés (H-N):

○ H-N: kezdetben jól ismert dal kezdőmotívuma, később ismeretlen ritmusmotívum

○ Mozzanatsor/algorithmus:

1. szöveges ének (motívum terjedelemben, később: rövidebb, teljes gyermekdal.)
2. motívum dúdolása
3. dúdolás + (szöveghez alkalmazkodó = ritmus) taps
4. csak taps (magukban gondolják a dallamot)
5. taps + ritmusnév
6. csak ritmusnév

TANÍTÓ MINDIG ÜSSE A MÉRŐT! (lábával dobbantva/táblán, asztalon koppintva)

Sok gyakorlás után bizonyos mozzanatokot ki lehet hagyni (logikát soha ne mellőzzük!).

Pl.: a „dúdolás” kimarad, dúdolás+taps lesz csak a mozzanatsorban.

○ Feladatpéldák: nevek ritmizálása, dalok utóritmizálása

Lejegyzés (H-N-J)

○ Lejegyzés előkészítése (J-J, N-J):

- J-J: másolás (pálcikaritmus vonalrendszerben – pálcikaritmus vonalrendszerben, betűjelről – pálcikaritmus vonalrendszerben)
- N-J: utóritmizálás, tollbamondás (tanító tapsol, mondja hangosan ritmusnévvel – gyerekek leírják)

Lejegyzés (H-N-J)

○ Lejegyzés (H-N-J):

- Kezdetben ismert dal kezdőmotívuma,

Felismertetésnél ismertetett algoritmus szerint, csak a mozzanatsor vége kiegészül a lejegyzéssel.

- majd ismeretlen ritmusmotívum.

Tanítói ritmustaps, gyerekek visszhangozzák, mondják hangosan ritmusnévvel, leírják, pálcikaritmussal, az ötvonalas rendszerbe.

- Ellenőrzés, visszaolvasás (J-N-H) előkészíti a reprodukciót (J-N-H) is.

Reprodukció (J-N-H)

○ Reprodukció (J-N-H):

○ algoritmus/mozzanatsor: A H-N-J (lejegyzés) fordítottja, tehát:

1. Olvasás ritmusnévvel
2. Ritmusnév + taps
3. Csak taps

Pl.: dalkezdő motívumokkal, később: dalzáró, majd dal közepén található motívumokkal.
Tanító által gyártott, szakszerűen megszerkesztett ritmuskártyákkal.
(etalon: 2 db 2/4-es ütembe rendezett, már ismert ritmusokkal.
Nagyobbaknál lehet: 3/4-es ütemmutató, 4/4-es ütemmutató is.)

TANÍTÓ MINDIG ÜSSE A MÉRŐT!

(lábával dobbantva/táblán, asztalon koppintva)

Feladatok

- **Memóriafejlesztő játékok:** ritmuskígyó, ritmusdominó, ritmusvonat, „refrénes” játékok
- **Belső hallás fejlesztésére:** ritmusbújtatás, jelre (érdeemes két ütemenként tagolni)

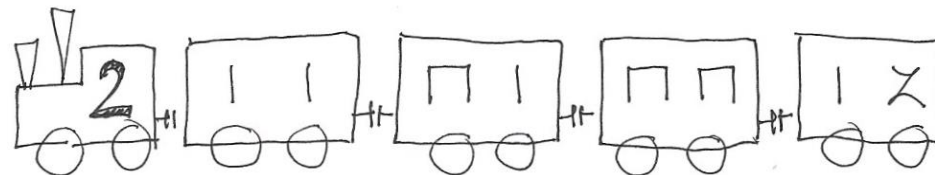
Feladatok

1. Ritmusvonat

A táblán egy vonat, mindegyik vagonban kétnegyedes ütemnek megfelelő ritmusok. Felállva kezdi az osztály a gyakorlatot. Először tapsolja mindenki közösen, hangosan mondják ritmusnévvel (minimum kétszer) a ritmussort, majd mindegyik eltapsolás ELŐTT letöröl a tanító egy ütemnyi ritmust. A gyerekeknek a ritmussort úgy kell eltapsolniuk, hogy mindig eggyel több ütemet (majd a végén az egész sort) kívülről tapsolják.

Ha valaki elrontja, leül.

Utolsó mozzanatként, a memorizált ritmussor leírható a füzetbe is.



Feladatok

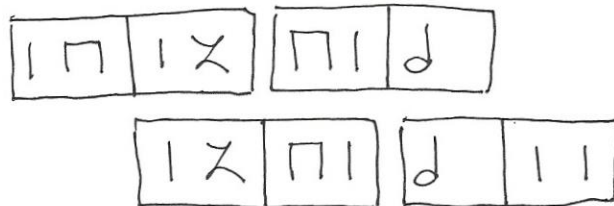
2. Ritmusdominó

A feladat a dominóelv alapján működik.

Kis, két negyed, két ütem terjedelmű

kártyákat gyártunk, amelyeket a dominóelv alapján össze lehet illeszteni.

Ha kész a sor, tapsoljuk végig, egyenletes mérő hangoztatása mellett.



Feladatok

3. Ritmuslabda

Egy nagyobb gumilabdára, két, két negyed-es ütembe rendezett ritmussorokat ragasztunk, papírcsíkokon, tetszőleges mennyiségben. (Kezdetben egyszerűbb ritmusokat használjunk, később lehet mindig aköré a ritmus köré rendezni a papírcsíkokon szereplő ritmusokat, amelyiket gyakoroltatni szeretnénk.)

Körben ülve érdemes játszani, de a frontális oktatásban megszokott teremrendezés is megfelelő (bár úgy a hátsó sorokat nehezebb bekapcsolni a játékba).

Pedagógus elolvas egy, a labdára írt ritmussort (négy mérőütésnyi – amit a lábával hangosan érzékeltet), majd odadobja az egyik tanulónak a labdát, mialatt a többi gyerek hangosan (pedagógusi mérőre), tapssal hangoztatja a pedagógus által felolvasott ritmussort.

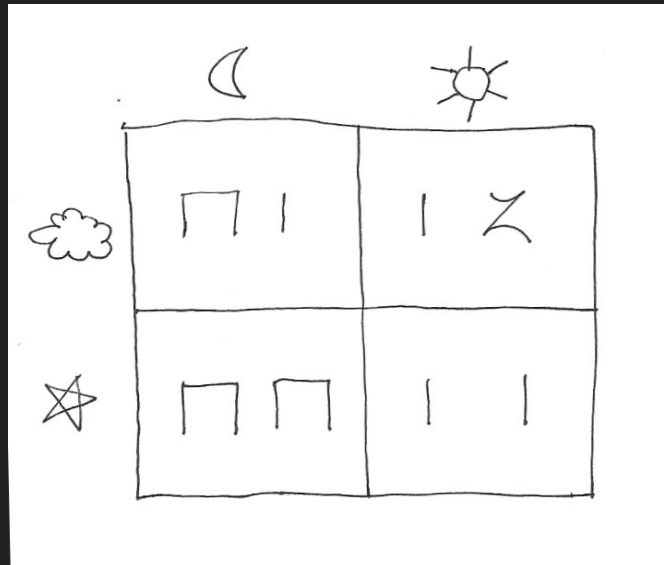
A gyerek, aki a labdát kapta, ugyanígy jár el: felolvassa mérőütéshez igazodva a ritmussort, s mialatt a labdát visszadobja a pedagógusnak, a többiek hangosan tapsolják és mondják az imént elhangzott ritmussort.

(Körben ülve azért is jobb játszani, mert úgy a gyerekek egymásnak is könnyedén tudják passzolni a ritmuslabdát.)

Feladatok

4. Bűvös négyzet

A négyzet vízszintes és függőleges sorait és oszlopait először a jelöléseknek megfelelően végig eltapsoljuk (pl. először hold sor, aztán napocska és így tovább), mérővel (!), a gyerekekkel együtt, majd egy tetszőleges sort kiválasztunk, a sor ritmusait meg nem nevezve hangoztatjuk azt (mondjuk tapsolással, de lehet kopogni, csettinteni, ritmushangszeren játszani stb.), a gyerekeknek pedig ki kell találniuk, hogy melyik jelhez kapcsolódó sort/oszlopot hangoztattuk. Az a gyerek tapsolhatja a következő ritmussort, aki a jó megfejtést mondta. Vagy: jelentkezés alapján választunk.



Feladatok

5. Vedd át az osztinátót!

A pedagógus folyamatosan tapsolja ugyanazt a ritmussort, aminek a tapsolásába bekapcsolódik az osztály is. Kezdetben két, kétnegyedes ütembe rendezzük a ritmusokat, egyszerűbb ritmusértékeket használjunk. (pl.: tá tá titi tá) Ha egyenletes és mindenki a pedagógussal egyszerre tapsol, a pedagógus vált (tempón belül), az osztály pedig próbálja átvenni az új ritmussort. Ezt ismétljük többször egymás után, mindig új, kétszer kétnegyedes ritmussort hangoztatva.

Nehezítés: ha nem csak a ritmussoron változtatunk, hanem testhangszert is váltunk.

Nehezítés 2: csukott szemmel csinálja végig az osztály a játékot. Ritmusérzék-fejlesztés + hangszínhallás fejlesztése is

Felhasznált irodalom

- Réti Anna-Döbrössy János (szerk. 2012): *Az ének-zene tantárgy-pedagógiája*. ELTE Eötvös Kiadó
- Pappné Vencsellői Klára (2007): *Ének-zene tantárgypedagógia*. Pedellus Tankönyvkiadó
- Kismartony Katalin tanárnő ppt-je
- Saját gyűjtésű és általam kitalált ritmikai feladatok

Köszönöm a figyelmet!